

■ CONVIVENZA

Il «pensur»

DA VIOLA CADRUVI*

En ils romans da Harry Potter datti in instrument ch’jau desideresch pli fitg che tut ils auters. Betg la batgetta magica ed era nagina scua sgulanta u il mantè che renda invisibel. Na, igl è il «Denkarium» – per rumantsch forsa in «pensur» –, in vasch en il qual ins po deponer patratgs. Cun agid da quel pon ins ordinar e rumir ses patratgs e sa concentrar sin l’essenzial. Ed exact quai dovr jau. Tut para en moviment, a buna ed a nauscha moda ed i dat talmain blers patratgs ed uschè bieras regradientschas ch’jau metess gugent en in «pensur»...

Per exempel la pretensiun d’in collega da pli baud che Greta Thunberg saja in pauper uffant che vegnia instrumentalisà da fanaticheers dal clima e che la midada dal clima n’existia gnanc – e sche bain na saja ella segir betg chaschnada dals carstgauns. Jau era perplexa e sun ma sentida in pau sco lezza giada en in café en las pli profundas profunditads da l’Argovia cura ch’jau hai empustà in cappuccino e la servienta ha respundi da quai grittentà «Also Kafi oder e Schale?» Tge duess ins era responder? Las duas partidas partan simplamain da totalmain differentas premissas.

Uco che la tgrunza sin la staziun intensiva en x in ospital en il Portugal metta gist in’infusiun a mes ami e repeta adina puspè «You need to trust us, you need to trust us» («vus ans stuais fidar») e gist en quel mument va insatge crutsch e mes amicumenza a perder sang sco sch’el vegniss stgannà.

Uils discurs ironics tranter mai e mes collegas davart guaffens e persunas ch’ins vuless avair cun ins en cas d’in’apocalipsa da zombies (ina varianta da la dumonda «Tge prendessas cun tai sin in’insla solitaria?»). Quels èn numnadamain daventads pli e pli serius, fin che nus avain realisà che nus na cartain betg ad in’attatga da zombies, ma che nus tuts faschain patratgs davart in’eventuala apocalipsa. Nossas propostas tanschan dad ina fugia si mises sur l’emigraziun en Norvegia u ina staziun spaziala sper il Saturn fin ad ina spira resigraziun.

Ula dumonda pertge ch’i dat atgnamain chanuns da naiv – damai ch’els èn mo la suspensiu, ma betg la schliaziun d’in problem – e tgi ch’ha inventà quels. Probablmain in um. Mo in um vegn sin l’idea dad inventar in chanun che sajetta rauba alva sin mamma natira.

Umia amia che pudess surpigliar in post pli aut en sia firma, sco suletta dunna e sco la pli giuvna persuna. Ina schanza unica. Ma ella na less betg. Ed jau na poss betg prender per mal quai ad ella. Tgi less schon sfarlattar ses temp cun umens vegls cun chavels grischs che decidan la finala tuttina senz’ins?

Da tscherts da quels patratgs ma liberass jau gugent. Auters ordinass jau, forsa tenor problems publics e privats. Ma la formulaziun da questa enumeraziun mussa che quai n’è betg pussibel. Betg perquai ch’i na dat nagin «pensur», mabain perquai ch’ins na po betg sparter ils patratgs. Ins po dentant formular e colliar ils patratgs, enstagl da separar e simplifitgar u stizzar els. E per quai na dovr’ins nagin «pensur». Mo rispli e palpìri.

* Viola Cadruvi ha studegià germanistica, istorgia e rumantsch a l’Università da Turitg. Mintgantant lavura ella vi da sia dissertaziun e mintgantant sco scolasta, ma bunamain adina scriva ella.